

-...Bu dünya menzilinde görünen leziz şeyler, lezzet ve zevk için değildir. Çünkü visallerinin lezzeti, firaklarının elemine mukabil gelmez.

Maahaza o lezzetlerden hiç kimse tam manasıyla muradına nâil olamaz. Ya o lezzetlerin ömürleri kısa olur veya insanın ömrü kısa olduğundan muradına yetişemez. Ancak, o lezzetler ve o nefis şeyler ibret ve şükre sevk içindir. Çünkü onlar Cenab-ı Hakk'ın ehl-i iman için cennetlerde ihzar ettiği hakikî nimetlere nümunelerdir...

Mesnevi-i Nuriye (44).

-Üçüncü Hakikat: Şu gördüğün dünyayı, bütün lezaiziyle, sefahetleriyle, safalarıyla pek ağır ve büyük bir yük gördüm. Ruhu fasid, kalbi hasta olanlardan başka kimse o ağır yükün altına giremez. Çünkü bütün kâinatla alâkadar olmaktansa ve her şeyin minnetine girmektense ve bütün esbab ve vesaitte el açıp arz-ı ihtiyaç etmektense, bir Rabb-ı Vâhid, Semi' ve Basîr'e iltica etmek daha rahat ve daha kârlı değil midir?

Mesnevi-i Nuriye (68).

-Ve keza dünyanın iki yüzünü gördüm:

Bir yüzü: Az çok zahirî bir ünsiyet, bir güzelliği varsa da, bîatını ve içi daimî bir vahşet ile doludur.

İkinci yüzü: Filcümle zahiren vahşetli ise de, bîatın daimî bir ünsiyetle doludur. Kur'an-ı Azîmüştan, nazarları âhiret ile muttasıl olan ikinci veche tevcih eder. Birinci vecih ise âhiretin zıddı olup ademle muttasıldır.

Mesnevi-i Nuriye (70).

-Bu âlemde evliyaullah hükmünde olan gazi ve şühedalara kumandanlık ettiniz. Kur'an'ın evamir-i kat'iyyesine imtisal etmekle, öteki âlemde de o nuranî güruha refik olmağa çalışmak, sizin gibi himmetlilerin şe'nidir. Yoksa, burada kumandan iken orada bir neferden istimedat-ı nur etmeğe muztar kalacaksınız. Bu dünya-yı deniyye, şan ve şerefiyle öyle bir meta değil ki, sizin gibi insanları işba etsin, tatmin etsin ve maksud-u bizzât olsun.

Mesnevi-i Nuriye (99).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Dünyanın lezzetleri, zevkleri ve zînetleri, Hâlıkımızı, Mâlikimizi ve Mevlâmızı bilmediğimiz takdirde cennet olsa bile cehennemdir. Evet öyle gördüm ve öyle de zevkettim. Bilhâssa şefkatin ateşini söndürecek, marifetullahtan başka bir şey var mıdır? Evet marifetullah olduktan sonra, dünya lezzetlerine iştiha olmadığı gibi Cennet'e bile iştiyak geri kalır.

Mesnevi-i Nuriye (104).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Dünyada cereyan eden ve husule gelen her bir şeyin iki vecihi vardır. Biri âhirete bakar ki, nefs-ül emirde en sabit, en ağır bu vecihdir. İkincisi dünyaya, nefesine ve hevaya bakar. Bu vecih, hakaret, hiffet ve zevalden öyle bir mevkidedir ki, kalbin teessürüne, teellümüne, ızdırabına, düşüncelerine bâis olacak bir kıymette değildir.

Mesnevi-i Nuriye (104).

-Misafir olan kimse, beraberce götüremediği bir şeye kalbini bağlamaz. Bu menzilden ayrıldığı gibi, bu şehirden de çıkacaksın. Ve keza bu fâni dünyadan da çıkacaksın. Öyle ise, aziz olarak çıkmaya çalış. Vücudunu Mûcidine feda et. Mukabilinde büyük bir fiat alacaksın. Çünkü feda etmediğin takdirde, ya bâd-i heva zâil olur, gider; veya Onun malı olduğundan yine Ona rücu eder.

Eğer vücuduna itimad edersen, ademe düşersin. Çünkü ancak vücudun terkiyle vücud bulunabilir. Ve keza vücuduna kıymet vermek fikrinde isen, o vücuddan senin elinde ancak bir nokta kalabilir. Bütün vücudun cihat-ı erbaasıyla ademler içerisinde kalır. Amma o noktayı da elinden atarsan, vücudun tam manasıyla nurlar içinde kalır.

Biri de dünyanın lezzetleridir. Bu ise, kismete bağlıdır. Talebinde kalâka düşer. Ve sür'at-i zevali itibariyle akli başında olan onları kalbine alıp kıymet vermez.

Dünyanın akibeti ne olursa olsun, lezaizi terketmek evlâdır.

Mesnevi-i Nuriye (119).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Kalbin umûr-u dünyeviye ile kasden iştilal etmek için yaratılmış olmadığı şöylece izah edilebilir:

Görüyoruz ki, kalb hangi bir şeye el atarsa, bütün kuvvetiyle, şiddetiyle o şeye bağlanır. Büyük bir ihtimam ile eline alır, kucaklar. Ve ebedî bir devamla onun ile beraber kalmak istiyor. Ve onun hakkında tam manasıyla fena olur. Ve en büyük ve en devamlı şeylerin peşindedir, talebindedir. Halbuki umûr-u dünyeviye her hangi bir emir olursa, kalbin istek ve âmâline nazaran bir kıl kadardır. Demek kalb, ebed-ül âbâda müteveccih açılmış bir penceredir. Bu fâni dünyaya razı değildir.

Mesnevi-i Nuriye (120).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Eğer dünyanın veya vücudun mülkiyeti, zılliyeti sende ise taahhüd, tahaffuz, korku külfetleriyle nimetlerden lezzet alamazsın, daima rahatsız olursun. Çünkü noksanları tedarik, mevcudları telef olmaktan muhafaza ile daima evham, korkular, meşakatlere mahal olursun. Halbuki o nimetler, Mün'im-i Kerim'in taahhüdü altındadır. Senin için onun sofrası-i ihsanından yeyip içmekle şükretmektir. Şükürde bir zahmet yoktur. Bilakis nimetin lezzetini arttırır. Çünkü şükür, nimette in'amı görmek demektir. İn'amı görmek, nimetin zevalinden hasıl olan elemi def'eder.

Mesnevi-i Nuriye (122 - 123).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Dört şey için dünyayı kesben değil, kalben terketmek lâzımdır:

1- Dünyanın ömrü kısa olup, sür'atle zeval ve guruba gider. Zevalin elemiyle, visalin lezzeti zeval buluyor.

2- Dünyanın lezaizi zehirli bala benzer. Lezzeti nisbetinde elemi de vardır.

3- Seni intizar etmekte ve senin de sür'atle ona doğru gitmekte olduğun "kabir", dünyanın zînetli, lezzetli şeylerini hediye olarak kabul etmez. Çünkü dünya ehline güzel addedilen şey, orada çirkindir.

4- Düşmanlar ve haşerat-ı muzır arasında bir saat durmakla dost ve büyükler meclisinde senelerce durmak arasındaki müvazene, kabir ile dünya arasındaki aynı müvazenedir. Maahaza, Cenab-ı Hak da bir saatlik lezzeti terketmeye davet ediyor ki, senelerce dostlarıyla beraber rahat edesin. Öyle ise, kayıtlı ve kelepçeli olarak sevk edilmezden evvel, Allah'ın davetine icabet et.

Mesnevi-i Nuriye (125).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Akli başında olan insan, ne dünya umûrundan kazandığına mesrur ve ne de kaybettiği şeye mahzun olmaz. Zira dünya durmuyor, gidiyor. İnsan da beraber gidiyor. Sen de yolcusun. Bak, ihtiyarlık şafağı, kulakların üstünde tulû' etmiştir. Başının yarısından fazlası beyaz kefeneye sarılmış. Vücudunda tavattun etmeye niyet eden hastalıklar, ölümün keşif kollarıdır. Maahaza, ebedî ömrün önündedir. O ömr-ü bâkide göreceğin rahat ve lezzet, ancak bu fâni ömürde sa'y ve çalışmalarına bağlıdır. Senin o ömr-ü bâkiden hiç haberin yok. Ölüm sekeratı uyandırmadan evvel uyan!

Mesnevi-i Nuriye (130).

-Şu âlemin fenasından sonra sana refakat etmeyen ve dünyanın harabıyla senden müfarakat eden bir şeye kalbini bağlamak sana lââyık değildir. Hususan senin asrının inkırazıyla seni terkedip arka çeviren ve bhusus berzah seferinde arkadaşlık etmeyen ve hususan seni kabir kapısına kadar teşyi' etmeyen, hususan bir iki sene zarfında ebedî bir firak ile senden ayrılıp günahını senin boynuna takan, hususan senin rağmına olarak husulü anında seni terkeden fâni şeylerle kalbini bağlamak, kâr-ı akıl değildir. Eğer aklın varsa; uhrevî inkılabatında, berzahî etvarında ve dünyevî inkılabatının müsadematı altında ezilen, bozulan ve ebedî seferde sana arkadaşlığa muktedir olmayan işleri bırak, ehemmiyet verme, onların zevalinden kederlenme. Sen kendi mahiyetine bak ki: Senin latifelerin içinde öyle bir latife var ki, ebedden ve ebedî zâttan başkasına razı olamaz. Ondan başkasına teveccüh edemiyor, masivasına tenezzül etmez. Bütün dünyayı ona versen, o fitrî ihtiyacı tatmin edemez. O şey ise, senin duygularının ve latifelerinin sultanıdır. Fâtır-ı Hakîm'in emrine muti' olan o sultanına itaat et, kurtul!..

Mesnevi-i Nuriye (150).

-Kur'an hakikî bir şakirdine cennet-i ebediyeyi dahi gaye-i maksad yaptırmadığı halde; bu zâil fâni dünyayı ona gaye-i maksad hiç yapar mı?

Mesnevi-i Nuriye (156).

-İşte Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın mu'cizane terbiyesine bak ki: Nasıl edna bir kederle ve küçük bir gam ile başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlub olan bu küçük insan, terbiye-i Kur'aniye ile ne kadar teâli ediyor. Ve ne derece letâifi inbisat eder ki: Koca dünya mevcudatını, virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve Cennet'i zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü halde, kendi nefsinin Cenab-ı Hakk'ın edna bir mahlukunun üstünde büyük tutmuyor.

Mesnevi-i Nuriye (156 - 157).

-...Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünyayı, kat'î bir yakîn ile anladım ki; hêliktir gider ve fânidir ölür. Ve bilmüşahede içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kafilé kafilé göçüp gider, kaybolur. Hususan benim gibi nefs-i emmareyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar çektirir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur..

Mesnevi-i Nuriye (168).

-Dördüncü Remiz: **Ey dünyaperest insan! Çok geniş tasavvur ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir.** Fakat, o dar kabir gibi menzilin duvarları şişeden olduğu için birbiri içinde in'ikas edip göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi dar iken, bir şehir kadar geniş görünür. Çünkü o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvarı olan gelecek zaman, ikisi madum ve gayr-ı mevcut oldukları halde, birbiri içinde in'ikas edip gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanadlarını açarlar. Hakikat hayale karışır, madum bir dünyayı mevcut zannedersin. Nasıl bir hat, sür'at-i hareketle bir satıh gibi geniş görünürken, hakikat-ı vücudu ince bir hat olduğu gibi; senin de dünyan hakikatça dar, fakat senin gaflet ve vehm ü hayalinle duvarları çok genişlemiş. O dar dünyada, bir musibetin tahrikiyle kımıldansan, başını çok uzak zannettiğin duvara çarparsın. Başındaki hayali uçurur, uykunu kaçıır. O vakit görürsün ki: **O geniş dünyan; kabirden daha dar, köprüden daha müsaadesiz. Senin zamanın ve ömrün, berkten daha çabuk geçer; hayatın, çaydan daha sür'atli akar.**

Mesnevi-i Nuriye (177).

-**Madem dünya hayatı ve cismanî yaşayış ve hayvanî hayat böyledir; hayvaniyetten çık, cismaniyeti bırak, kalb ve ruhun derece-i hayatına gir. Tevehhüm ettiğin geniş dünyadan daha geniş bir daire-i hayat, bir âlem-i nur bulursun.** İşte o âlemin anahtarı, marifetullah ve vahdaniyet sırlarını ifade eden "Lâ İlahe İllallah" kelime-i kudsiyesiyle kalbi söylettirmek, ruhu işlettirmektir.

Mesnevi-i Nuriye (178).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! **Yarın seni zillet ve rezaletlere maruz bırakmakla terke edecek olan dünyanın sefahetini bugün kemal-i izzet ve şerefle terkedersen pek aziz ve yüksek olursun. Çünkü o seni terketmeden evvel sen onu terkedersen, hayrını alır, şerrinden kurtulursun. Fakat vaziyet ma'kuse olursa, kaziye de ma'kuse olur.**

Mesnevi-i Nuriye (188).

-Kezalik **hayatın da iki vechi vardır. Biri siyah, dünyaya bakar. Diğeri şeffaf, âhirete nâzırdır.** Nefis, siyah vechin altına girer. Şeffaf veche terettüb eden saadet-i ebediyeyi ister.

Mesnevi-i Nuriye (199).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! Dünya, âlem-i âhirete bir fihriste hükmündedir. Bu fihristede âlem-i âhiretin mühim mes'elelerine olan işaretlerden biri, cismanî olan rızıklardaki lezzetlerdir. **Bu fâni, rezil, zelil dünyada** bu kadar nimetleri ihsas ve ifaza etmek için insanın vücudunda yaratılan havass, hissiyat, cihazat, a'za gibi âlât ve edevatından anlaşılır ki, âlem-i âhirette de kasırların altında, ebediyete lâayık cismanî ziyafetler olacaktır.

Mesnevi-i Nuriye (214 - 215).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsanın havf ve muhabbeti halka teveccüh ettiği takdirde, havf bir bela, bir elem olur. Muhabbet bir musibet gibi olur. Zira o korktuğun adam, ya sana merhamet etmez veya senin istirhamlarını işitmez. Muhabbet ettiğin şahıs da, ya seni tanımaz veya muhabbetine tenezzül etmez. **Binaenaleyh havfın ile muhabbetini dünya ve dünya insanlarından çevir.** Fâtır-ı Hakîme tevcih et ki, havfın Onun merhamet kucağına -çocuğun anne kucağına kaçtığı gibi- leziz bir tezellül olsun. Muhabbetin de saadet-i ebediyeye vesile olsun.

Mesnevi-i Nuriye (215).

-...**Binaenaleyh dünyaya ve cismanî lezaize meyledersen, âciz, zelil bir cüz'î olursun. Eğer cihazatını insaniyet-i kübra denilen İslâmiyet hesabına sarfedersen, bir küllî ve bir küll olursun.**

Mesnevi-i Nuriye (215).

-**Müslümanları lehviyat-ı nevmiye mesabesinde olan dünya hayatına** davet etmekle, Cenab-ı Hakk'ın helâl ettiği tayyibat dairesinden, haram ettiği habısat mezbelesine teşvik eden adamın meseli öyle bir sarhoşa benzer ki:

Parçalayıcı arslan ile, ünsiyetli ehli atı birbirinden tefrik edemiyor. Sehpa ağacı ile jimnastik ağacını birbirinden ayıramıyor. Kanlı yarayı kırmızı gülden temyiz edemediği halde, kendisini mürşid bilerek irşad ve nasihata çıkıyor.

Mesnevi-i Nuriye (218).

-...Ve keza **insan hayat-ı dünyeviye cihetiyle bir çekirdek olup, pek büyük semere ve sünbüller vermek için kendisine tevdi edilen cihazatı, bazı maddeleri elde etmek için tavuk gibi toprakları, gübreleri, necisleri eşmeye sarfeder, faidesiz tefessüh eder.** Ve hayat-ı maneviye cihetiyle emelleri ebede kadar uzanan bir şecere-i bâkiyedir.

Mesnevi-i Nuriye (221).

-İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsan bir yolcudur. Sabavetten gençliğe, gençlikten ihtiyarlığa, ihtiyarlıktan kabre, kabirden haşre, haşirden ebede kadar yolculuğu devam eder. Her iki hayatın levazımatı, Mâlik-ül Mülk tarafından verilmiştir. Fakat o levazımatı, cehlinden dolayı tamamen bu hayat-ı fâniyeye sarfediyor. Halbuki, o levazımatın lâakal onda biri dünyevî hayata, dokuzu hayat-ı bâkiyeye sarfetmek gerektir. Acaba birkaç memleketi gezmek için hükûmetten yirmidört lira harcırah alan bir memur, ilk dâhil olduğu memleketteyirmiüç lirayı sarfederse, öteki yerlerde ne yapacaktır? Hükûmete ne cevap verecektir? Böyle yapan kendisine akıllı diyebilir mi? Binaenaleyh Cenab-ı Hak her iki hayat levazımatını elde etmek için yirmidört saatlik bir vakit vermiştir. Çoğunu aza, azını çoğa vermek suretiyle, yirmiüç saat kısa ve fâni olan dünya hayatına, hiç olmazsa bir saati da beş namaza ve bâki ve sonsuz uhrevî hayata sarfetmek lâzımdır ki dünyada paşa, âhirette geda olmasın!

Mesnevi-i Nuriye (223 - 224).